

Büszke vagyok a régiómra

– Muzsnay Árpád a magára találó Szatmárról és önmagáról –

Muzsnay Árpádot a Szatmáron töltött három nap alatt egy pillanatil sem láttam nyugodni. Reggel vele találkoztam először, este, amikor a hosszú, jó hangulatú beszélgetésekről a szobám felé tartva belébotlottam, már a másnapi teendőket készítette elő. Programot ismertetett, megnyitott, pohárköszöntőt mondott, autóbust rendelt, mikrofont szerelt, díjakat adott át. Láttam néha dühösnek, kicsit elkeseredettnek, mert valaki éppen késett Budapestről vagy Marosvásárhelyről, és ezért menet közben át kellett szervezni a programot, amelyet ő rendszerint meg is tett, mégpedig olyan észrevétlenül, hogy minden pontosan lezajlott. S általában a későn érkezők szerencsére azért befutottak, szót kaptak, hozzászóltak.

A három nap alatt néhányszor kiszálltam a tanácskozásból, elutaztam Nagybányára, vagy interjút készítettem a város polgármesterével, találkoztam a barátaimmal. Amikor visszaértem, a Muzsnay Árpádtól

– Az úgynevezett Érmindszenti zárandoklat, a hozzá kapcsolódó kerek évfordulók alkalmával megrendezésre kerülő tanácskozás, valamint az *Ifjú szívekben élek* pódiumvetélkedő hagyományos rendezvénye Szatmár megyének. Az 1990-es véres marosvásárhelyi eseményeket követően – én akkor az RMDSZ vezetője voltam itt a megyében –, úgy éreztem, kötelességünk felmutatni, hogy itteni közös történelmünk nem feltétlenül az egymásnak feszülést, egymás ütését, gyilkolását példázza. Ezért volt az első rendezvényünk éppen egy azóta évenként megismétlődő Rákóczi-megemlékezés *Az élő Rákóczi* címmel, amelyikhez komoly tudományos tanácskozás is csatlakozott, hiszen merem állítani, hogy a Kárpát-medence történetében a Rákóczi által vezetett szabadságharc az utolsó olyan társadalmi megmozdulás, amelyet sem felekezeti, sem nemzetiségi ellentétek nem árnyékolnak be. Irodalom szakos tanár voltam tíz éven keresztül, utána újságíróskodtam, és mint RMDSZ-es is elsősorban a kultúrával foglalkoztam, ezért azt mondom, hogy a kultúrán keresztül lehet mindenkihez a legjobban eljutni. Ady Endre személye és életműve az együttélés kötelező és civilizált módját példázhatja, elég, ha csak annyit idézek tőle, hogy „Dunának, Oltnak egy a hangja...”. 1990 óta minden évben megtartjuk az Ady-ünnepséget. Büszke vagyok arra, hogy egy olyan régió vagyok a szülőltje s egész életemben lakója, amelyik a magyar irodalomnak, magyar történelemnek, a magyar nyelvnek nagyon sokat adott. Az országhatárokat figyelmen kívül hagyva – erről a vidékről származott

Az Évfordulós tanácskozások kiadványai

kapott információk alapján pontosan láttam, hol tartunk, mi történt. Azt hiszem, magas színvonalú irodalmi tanácskozás volt, a kiadott könyv majd igazolja ezt. A Magyarországról és a határon túlról érkezett tanárok, diákok és kísérőik számára örök élmény marad az egész délután tartó vetélkedő, a pontozás, a tapsok. Szatmár idén novemberben méltó módon ünnepelte meg Ady Endrét.

E beszélgetésből azért hagyom ki kérdéseimet, mert a Muzsnay által elmondottak anélkül is egységet képeznek. És nem csak a most elmondottakat tekintve, de személyiségét, tevékenységét, életútját illetően is.

Károlyi Gáspár, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Móricz Zsigmond, Sylvester János is. Sokan nem is tudják, hogy Németh László Nagybányán született. Sok jelentős személyiségre lehet emlékezni, és a két nagy magyar felekezet szintén sokat köszönhet Szatmár megyének, hiszen itt volt a magyar kálvinizmus bölcsője, illetve ezen a vidéken, Erdődön született Bakócz Tamás esztergomi érsek, mindmáig az egyedüli magyar pápajelölt.

Az elmúlt tizennyolc év talán tényleg kitörölhetetlen és nélkülözhetetlen része az életemnek. Elég, ha a Szilágyi Domokos-szoborra gondolok, amelynek a felállításában ügyködtem. Vagy ott van a Kölcsey-szobor: 1864-ben állítottak itt először szobrot Kölcseynek, aztán ideológiai és egyéb okok miatt az eltűnt, de mi 1991-ben a kétszáz éves születési évfordulót követően felállítottuk a Láncoستemplom kertjében. Petőfi-szobrunk van,

Páskándi Gézának, Szilágyi Domokosnak szobrot állítottunk. Ez benne van ennek a városnak az életében, és Trianon után, amit ugye állandóan emlegetünk, megadatott az, hogy felemeljük a fejünket az alázat porából, és hogy nap mint nap láthassuk az emlékeinket. Dsida Jenő száz éves születési évfordulójáról az idén szintén megemlékezünk, neki is van szobra, továbbá emléktáblát helyeztünk el annak a háznak a falán, ahol biztosan tudjuk, hogy lakott. (Szülőházát nem ismerjük, mert más a bejegyzés, és más a szülők visszaemlékezése.)

Az 1989-es változást követően egy hónap leforgása alatt visszaállítottuk a Kölcsey nevet viselő gimnáziumot, az egykori református fiúgimnáziumot, és azóta már újabb két magyar gimnázium is létrejött: a református gimnázium és a Hám János egykori római katolikus püspök nevet viselő római katolikus iskola-központ. Emellett a Művészeti Líceumban, a Kereskedelmi Líceumban, illetve a könnyűipari és szakoktatásban is vannak magyar osztályok. Nem mondanám azt, hogy kellő számú, de nagyon jó lenne, ha ezeket kellőképpen tudnánk kihasználni. A szülők egy része ugyanis még mindig azt a téves gyakorlatot követi, hogy inkább román tagozatra adja a gyermekeit, mint magyarra. Volt egy statisztika – nem tudom, mennyire igaz, remélem, hogy nem –, amely szerint egy időszakban a felső osztályok magyar tanulói-nak 45 százaléka román tagozatra járt.

Ady emléktáblájának koszorúzása Nagykárolyban

Szekernyés János

Kulturális intézményeink közül legfontosabb a színház, itt működik a Harag György Társulat. Az 1953-ban végzett évfolyam teljes egészében Nagybányára jött (akkor tartományi központ volt, Szatmár oda tartozott), és általuk létrejött Erdély hat magyar társulata közül az egyik legjelentősebb. Állítom, hogy most már fiatalodva, újabb fiatal színészekkel gyarapodva ma is a legjobb színházak közé tartozik a szatmári. Ez a nemzetiségi kultúra ápolása szempontjából óriási jelentőséggel bír. Filharmóniája is van a városnak, ennek az épületnek a végében az egykori Pannónia Szálló báltermét alakították át Filharmóniává. Merem állítani, hogy Európa-szerte ismert zenészei vannak, itt most csak Fátyol Rudolf igazgató nevét említem, aki Ruha István unokaöccse.

Civil szervezetekről kellene még beszélni, itt a Kölcsey Kört és az EMKE-t említeném, utóbbinak partiumi alelnöke vagyok, valamint a Szent István kört, a

A Harag György Társulatnak otthont adó Északi Színház

történészek társaságát. A Szent-Györgyi Albert Társaságot eredetileg orvosok, gyógyszerészek hozták létre, de a kulturális rendezvényekben is fontos szerepe van, a Kárpát-medence több országában ismerik, mert társszervezője a *Hajnal akar lenni* népdaléneklési versenynek, illetve a Gellért Sándor vers- és prózamondó versenynek. Nagykárolyban is vannak jelentős civil szervezetek, társulatok, mint a Collegium régizene-együttes vagy a Rekettye néptáncgyüttes. Meg sem tudnám mondani, hány szervezet van, de nyugodtan kijelenthetem, hogy pillanatnyilag Szatmár művelődési élete magyar szempontból példás. Az Identitás Alapítvány *Partiumi Magyar Napok* címmel évente szervez szinte városnaphoz hasonló rendezvényeket, amelyeken a magyar kultúrát úgy propagálja,

A Filharmónia belső tere

hogy a románság is elfogadja, és részt vesz benne. A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, a MADISZ, hol egyházi ünnepekhez, hol népszokásokhoz kapcsolódva, olyan rendezvényeket szervez, amelyeken nemzetiségi és felekezeti hovatartozás nélkül jelen vannak a város, a megye fiataljai. A hídépítés ilyen szempontból nagyon fontos.

A románok és magyarok közötti viszony tehát jónak mondható, bár régebben próbáltak szítani. Nem titok az, hogy a marosvásárhelyi események főpróbája itt volt, 1990. március 15-én. Csakhogy itt hál'istennek nem lehetett úgy összezsúfolni a románságot és magyarságot, hogy végül vér folyjon, bár hoztak ide provokátorokat. Isten nyugtassa azt az avasi román orvost, Pop doktort, aki megakadályozta, hogy Avasfelsőfaluból elinduljanak az autóbuszok ide, Szatmárra, úgy, mint akkor Marosvásárhelyre a Görgey vidékéről.

Egyszer valaki feldühített, megkérdezte, honnan tudok ilyen jól magyarul. Azt mondtam, megtanultam a szatmári románoktól és zsidóktól. De ebben van is igazság. A régi szatmári román nagyon szépen beszélt magyarul, nem beszélve a magyar zsidóságról – itt mindenki tudott magyarul. Még a Ceaușescu-korszak is hozzájárult ahhoz, hogy a mostani nemzedékek elég jól tudnak magyarul, mert bizony '89 előtt nem volt érdemes nézni azt a két-háromórás tévéadást, amelyben a főszereplő Ceaușescu volt, hanem az itt fogható Budapest 1-et és Budapest 2-t nézték, és szinte rákényszerült a fiatalság is, hogy megtanuljon magyarul.

A határ „légiesítésével” amúgy szorosabb a kapcsolat az anyaországgal, nem okoz különösebb gondot a kapcsolattartás. Más az, hogy senkinek sem áldásos, ha mindent beszó a politika – de erről talán most ne beszéljünk.

M. P.